

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА У ВИКЛАДАННІ СОЦІОЛОГІЇ

Використання творів художньої літератури у викладанні соціології допомагає розвивати у студентів творче мислення, створювати власне розуміння навколишніх соціальних процесів, аналізувати їхні причинно-наслідкові зв'язки, а також знаходити нестандартні рішення соціальних проблем. Звернення до літератури – це зручний спосіб ознайомити студентів не тільки з нормативними аспектами культури, а й з її «соціальними аксіомами», тобто з присутніми в культурі уявленнями про те, як суспільство функціонує «насправді».

Під час вивчення соціології в Українському державному університеті залізничного транспорту студенти ознайомлюються з оповіданням Джека Лондона «По той бік прірви» та повістю-казкою Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц». Ці два твори вибрані не випадково: перший допомагає студентам зрозуміти практичну роль соціології, а другий показує їм значення емоцій у суспільному житті.

Головний герой оповідання «По той бік прірви» Фрейді Драмонд – професор соціології Каліфорнійського університету – пише наукові праці про робітників і для цього проникає в їхнє середовище під ім'ям Білла Тотса. Поступово, ставши своїм, він не тільки починає відчувати всі їхні проблеми на собі, а стає активним лідером робітничого руху. Однак це трапляється лише тоді, коли він знаходиться в образі Білла. Повертаючись до свого затишного кабінету, де пише чергову працю про робітничий клас, або в аудиторію, де читає студентам лекції, змінює свою позицію, дистанціюється від потреб і сподівань робітників. Страждаючи від внутрішнього розколу, герой приймає рішення залишитися назавжди у світі вчених, забезпечених і благополучних людей. Але, ставши випадковим свідком страйку, вступає в бійку з поліцейськими та штрейкбрехерами, назавжди повертаючись у бурхливе, яскраве та справжнє життя свого другого «я».

Відповідаючи на питання, поставлене в оповіданні: «Чи можливо одночасно перебувати по обидва боки прірви – бути академічним ученим і боротися за права малозабезпечених, пригноблених і несправедливо оцінених?», студенти краще починають розуміти значення соціології, обговорювати проблеми практичної користі і статусу сучасної соціології в суспільстві.

У повісті-казці «Маленький принц» студенти разом з головним героєм «подорожують» по планетах, зустрічаються з королем, честолюбцем, п'яницею, діловою людиною, ліхтарником і географом. За короткими описами та діалогами, які наведені на сторінках книги, студенти повинні спробувати відповісти на питання: який характер у людини, який у неї настрій у момент зустрічі з Принцом, що її може

турбувати, викликати фрустрацію, які в неї очікування (що вона може), які прагнення (що вона хоче)? Відповіді на ці питання допомагають студентам переконатися не тільки в тому, що суспільство – це не тільки раціональна прагматична реальність, але й в тому, що для його існування величезне значення має емоційна сфера.

Таким чином, завдяки використанню літературних творів під час викладання соціології студенти перестають сприймати лекції з соціології як такі, що не мають до них ніякого відношення, або як теорію, без якої вони могли б обійтися; перестають бути сторонніми спостерігачами та байдужими слухачами. У них з'являється інтерес до наукової та аналітичної роботи, формується звичка зрозуміло та логічно викладати свої думки.

Т. В. Количева

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ І СТУДЕНТОМ

Система вищої освіти з навчання спеціалістів повинна мати широкий набір засобів, які забезпечують розвиток вмінь. Одним з найбільш важливих у цьому є та взаємодія, що складається між викладачем і студентом. Педагогічна взаємодія в системі «викладач-студент» являє собою систему взаємного впливу на основі загальної мети професійної освіти. Така взаємодія між викладачем і студентом впливає на формування системи цінностей майбутнього спеціаліста, які включають в себе такі ключові смислоутворюючі поняття, як людина, істина, освіта, професія, життєвий простір.

Слід зазначити, що процес взаємодії викладачів і студентів часто відбувається, коли зіштовхуються цілі сумісної діяльності. Взаємодія у сфері вищої професійної освіти – це взаємодія викладачів і студентів, що виникає у ході реалізації їхніх особистісних та офіційних інтересів. У процесі розвитку взаємодії створюється структура відносин викладачів і студентів, закріплюється на рівні їхніх особистісних контактів.

Таким чином, структура відносин викладачів і студентів залежить від компетентності особистостей викладача і студента: від професійного рівня викладача та навичок, які формуються у студентів під час педагогічного впливу. Перш за все взаєморозуміння між викладачем і студентом ґрунтується на таких якостях, як активність, контактність, здатність продуктивного вирішення ситуативних питань, тактовність, дисциплінованість. Тобто взаємодія на діловому рівні передбачає мотиваційно-цільовий, когнітивний, оцінний та емоційний компоненти.

Іншими словами, запорукою взаєморозуміння між викладачем і студентом є система внутрішніх ресурсів. Авторитет викладача